

УДК 37.048:796.075

Криштанович Світлана

ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПОРТИВНИХ МЕНЕДЖЕРІВ

У статті проаналізовано дослідження педагогічних принципів щодо формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту. Досліджено специфічні принципи, які сприятимуть ефективному формуванню спортивного менеджера як особистості та фахівця у вищих навчальних закладах України, який буде конкурентоздатний на вітчизняному та міжнародному ринках праці.

Ключові слова: педагогічні принципи, специфічні принципи, професійна компетентність, спортивний менеджер, фізична культура і спорт.

Постановка проблеми. У дослідженні процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту важливо, щоб були враховані основні філософські ідеї, що в новітньому філософському словнику характеризуються як принципи. Важливою вимогою становлення професійної компетентності цих спеціалістів є насамперед педагогічні принципи її формування. Педагогічні принципи професійної підготовки майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту – це не випадковий набір формулювань, а відображення цілісно функціонуючих засад в процесі їх підготовки, що впливають на стан формування професійної компетентності цих спеціалістів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обґрунтуванню принципів формування професійної компетентності у студентів вищої школи певну увагу приділили Т. Амелченко, В. Афонін, С. Батишев, М. Данилко, І. Драч, Т. Дубовицька, І. Каньковський, Л. Комісарова, А. Конох, Г. Полякова, А. Свасьєв, Л. Сущенко, Л. Сушенцева, І. Шапошнікова, Б. Шиян, Є. Яковлев тощо. Слід зазначити, що кожен із науковців намагався обґрунтувати свій підхід до класифікації принципів. У науковій літературі представлено багато варіантів формулювання принципів, різною є і їх кількість. Це, на думку І. Драча, пояснюється різним рівнем узагальнення, певним суб'єктивізмом того чи іншого автора, що відображає його світоглядну позицію [4, с. 192]. Проведений нами аналіз літератури дає підстави стверджувати, що на сьогодні, на жаль, не існує єдиного погляду на розуміння сутності принципів формування професійної компетентності спортивних менеджерів.

Мета статті полягала у визначенні педагогічних принципів, які сприятимуть ефективному формуванню професійної компетентності майбутніх спортивних менеджерів у вищих навчальних закладах України.

Виклад основного матеріалу. Основним джерелом обґрунтування принципів формування професійної компетентності майбутніх фахівці для

одних науковців є досвід навчальної діяльності, а для інших – або теорія пізнання, або закономірності навчання. На нашу думку, кожний погляд має право на існування. Зокрема, Л. Даниленко [3, с. 37] виокремлює такі принципи: гуманізації (ґрунтується на взаєморозумінні та співпереживанні); інтенсифікації (забезпечується завдяки застосуванню сучасних комп'ютерних, телекомунікаційних, мультимедійних, дистанційних, ігрових, проектних технологій); інтеграції (реалізується завдяки вивченню процесів і явищ крізь призму різних наукових теорій та течій; валеологізації (з його допомогою утверджується пріоритетність здорового способу життя); відкритості (забезпечується крізь прозорість прийнятих рішень); інноваційності (утверджуються шляхом постійних змін, що спрямовують розвиток професійної компетентності фахівця). А науковці В. Кремень, С. Пазиніч, О. Пономарьов головні принципи обґрунтовують у праці “Філософія управління” [6], де виокремлюють важливість всебічно перевірених життєвою практикою загальнометодологічних принципів системності, цілісності та інтегрованості, які у своїй єдності та взаємодії утворюють цілісну сукупність. Вчений В. Ягупов вважає, що в процесі формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів слід дотримуватися визначення основних принципів навчання, а саме: “Принципи навчання – це спрямовуючі положення, нормативні вимоги до організації та проведення дидактичного процесу, які мають характер загальних вказівок, правил і норм та впливають із його закономірностей” [10, с. 291].

На основі аналізу навчальних програм та методів навчання, окремі вітчизняні науковці [5; 7; 8; 9] виокремлюють деякі принципи формування професійної компетентності в процесі підготовки менеджерів фізичної культури і спорту, а саме: принцип поєднання навчальної та практичної діяльності, котрий дає змогу майбутнім фахівцям брати активну участь у професійній діяльності; принцип практико-орієнтованого оцінювання, де діяльність студента оцінюється в реальних планах та проектах; принцип адаптації процесу навчання та навчальних програм до умов та потреб країни, регіону, міста; принцип оптимального використання потенціалу навчального закладу; принцип врахування спортивних інтересів населення; принцип використання результатів наукових досліджень при розробці й реалізації програм розвитку фізичної культури і спорту та формуванні професійної компетентності з метою виявлення та усунення основних факторів, що стримують розвиток цього процесу; принцип удосконалення системи вищої освіти у справі підготовки спортивних менеджерів; принцип індивідуального підходу в організації навчального процесу з врахуванням майбутньої затребуваності спортивного менеджера; принцип використання досвіду міжнародного співробітництва з метою вироблення оптимальних підходів до вирішення проблем формування професійної компетентності спортивних фахівців.

Зупинимось більш докладно на специфічних принципах формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту. Для виокремлення цих принципів будемо їх розглядати як фундаментальні,

компетентності спортивних менеджерів. Його необхідно застосовувати в методологічному і психологічному аспектах. В методологічному аспекті зміст цього принципу полягає в тому, що при розв'язанні завдань в навчальній діяльності студенти стикаються з проблемами, а саме рефлексія в цьому випадку служить тим механізмом, який дозволяє їм знайти шлях розв'язання цих проблем [2].

У процесі формування професійної компетентності спортивних фахівців особливе значення має *принцип наочності*, бо без застосування різноманітних плакатів, слайдів, схем, навчальних моделей, презентацій і відеофільмів усвідомити навчальний матеріал з профільних дисциплін просто неможливо. Наочність, на нашу думку, доцільно застосовувати на всіх етапах процесу підготовки цих фахівців.

Принцип діалогізації навчання в процесі формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту диктує: необхідність для викладачів відмовитись від монологізму як соціально орієнтованого спілкування; сприяти з їх допомогою розвитку у студентів уміння бачити сильні та слабкі аспекти діалогу, критично ставитись до отриманої інформації, розрізняти упереджену інформацію, виявляти розбіжності під час діалогу та розуміти позицію викладача.

Принцип зворотного зв'язку полягає у необхідності отримання поточних та підсумкових результатів функціонування професійної компетентності спортивних менеджерів в системі вищої освіти для порівняння їх із запланованими. Це дасть змогу визначати ступінь готовності цих фахівців до професійної діяльності. Дотримання цього принципу допоможе викладачам здійснювати контрольно-аналітичну функцію підготовки майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту.

Важливою умовою формування професійної компетентності спортивних менеджерів є реалізація *принципу системної диференціації і схематизації*. Відповідно до цього положення процес становлення професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту повинен починатися із засвоєння теоретичних знань і придбання на цій основі спеціальних і конкретних професійних знань. Застосування цього принципу в навчальному процесі є величезною допомогою в засвоєнні знань студентами і забезпечує відповідну схематизацію щодо використання навчального матеріалу.

Сутність *принципу гуманізації* у формуванні професійної компетентності спортивних менеджерів у тому, що його головною метою є розвиток особистості всіх учасників навчально-виховного процесу, який здійснюється на основі партнерства, взаємодії, співпраці та співтворчості, поваги до особистості та її гідності. Цей принцип передбачає узгодження та гармонійне поєднання цілей суспільства і особистості, а саме ціннісні аспекти.

Принцип соціокультурної зумовленості означає відповідність формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту вимогам педагогіки вищої освіти, соціальної та культурної політики держави на конкретному історичному етапі розвитку суспільства. Цей принцип зумовлює мету, зміст, способи формування професійної компетентності згідно із

положеннями Конституції України, законів, основних нормативних документів Міністерства освіти і науки України;

Принцип компетентності передбачає створення належних умов для розвитку необхідних структурних елементів професійної компетентності випускників спортивних вузів. Він стверджує, що основою освіти повинні бути базові знання і відповідні їм уміння, навички та способи навчання. Цей принцип передбачає необхідність переходу від кваліфікації, яку спеціаліст здобуває один раз і назавжди, до компетентності, яка дозволяє мобільно змінювати професійну діяльність, зумовлену соціально-економічними змінами, динамікою ринку праці, концепцією Болонського процесу. Для того, щоб цього досягти, студентам необхідно оволодіти основними інструментами поглиблення професійних знань. У зміст сучасної освіти майбутніх фахівців повинні включатися необхідні, дійсно важливі, а не другорядні, знання. Тому сучасна система освіти повинна орієнтуватися на базові галузі науки і носити інноваційний характер. Результатом реалізації принципу компетентності мають стати висококваліфіковані і конкурентоздатні фахівці, функціонально готові до постійних змін щодо знань і технологій, що наразі відбуваються дуже швидко.

Принцип цілеспрямованості полягає в орієнтації на досягнення загального результату підготовки цих фахівців відповідно до визначеної мети – сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту згідно з вимогами педагогіки вищої школи. Реалізація цього принципу передбачає декомпозицію загальної мети на цілі кожного структурного підрозділу ВНЗ.

Принцип проблемності в процесі формування професійної компетентності менеджерів фізичної культури і спорту передбачає орієнтацію майбутніх фахівців на вирішення реальних професійних проблем, які можуть виникнути під час виконання ними головних функціональних обов'язків.

Принцип фахового саморозвитку передбачає орієнтацію майбутнього спортивного менеджера на створення умов для стабільного задоволення його власних фахових та духовних потреб у саморозвитку і самореалізації. Значущість професійної компетентності для фахової діяльності фахівця фізичної культури і спорту на цих засадах зумовлюється його основними професійними функціями.

Принцип реалізму передбачає орієнтованість випускника спортивного вузу на досягнення реальних цілей оволодіння відповідним рівнем професійної компетентності, необхідними для цього засобами і методами навчального процесу.

Висновки. Таким чином, розглянуті принципи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту доводять, що в реальному процесі навчання вони повинні взаємодіяти один з одним і функціонувати як цілісна система. Доведено, що будь-який із принципів набуває свого значення лише у зв'язку з іншими. Це проявляється одночасно на кожному етапі навчального процесу майбутніх спортивних менеджерів. Тільки сукупна дія принципів професійного навчання забезпечує правильне

визначення завдань, належний відбір змісту, форм, методів формування професійної компетентності спортивних менеджерів.

У перспективі подальших розвідок щодо педагогічних принципів формування професійної компетенції майбутніх спортивних менеджерів необхідно звертати увагу на цінність виховання студентів ВНЗ, що дозволить розглядати їх не лише як фахівців, а й як особистостей.

Список використаних джерел

1. Горбенко О.В. Науково-методичне обґрунтування кадрової потреби сфери фізичної культури і спорту в Україні: дис...к. н. фіз. вих.: 24.00.02 / О.В. Горбенко. – Львів, 2002. – 208 с.
2. Громыко Ю.В. Образцы мыследеятельности и трансляции культуры / Ю.В. Громыко // Мир технологий. – 2003. – № 4. – С. 163–170.
3. Даниленко Л.І. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: дис. ...д-ра пед. наук : 13.00.01 / Л.І. Даниленко. – Київ, 2005. – 373 с.
4. Драч І.І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи: теоретико-методичні засади: монографія / І.І. Драч. – Київ: Дорадо-Друк, 2013. – 456 с.
5. Каньковський І. Принципи професійного навчання фахівців у сучасній вищій школі / Ігор Каньковський // Молодь і ринок. – 2015. – №12 (131). – С.15–22.
6. Кремень В.Г. Філософія управління: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / В.Г. Кремень, С.М. Пазніч, О.С. Пономарьов. – Київ: Знання України, 2007. – 360 с.
7. Полякова Г. Вплив освітнього середовища ВНЗ на формування професійної компетентності фахівця / Г. Полякова // Вища школа : науково-практичне видання. – 2010. – № 10. – С. 78–87.
8. Сватъев А.В. Філософське підґрунтя концепції підготовки майбутніх фахівців у системі фізкультурної освіти / А.В. Сватъев // Педагогіка та психологія. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – Вип. 594. – С.150–157.
9. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): монографія / Л.П. Сущенко. – Запоріжжя, 2003. – 349 с.
10. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посіб. / В.В. Ягупов – Київ: Либідь, 2003. – 560 с.

Крыштанович Светлана. Педагогические принципы как определяющий фактор в формировании профессиональной компетентности спортивных менеджеров

В статье проанализированы исследования педагогических принципов формирования профессиональной компетентности будущих менеджеров физической культуры и спорта. Исследованы специфические принципы, способствующие эффективному формированию в высших учебных заведениях

Украины спортивного менеджера как личности и специалиста, который будет конкурентоспособным на отечественном и на международном рынках труда.

Ключевые слова: педагогические принципы, специфические принципы, профессиональная компетентность, спортивный менеджер, физическая культура и спорт.

Kryshtanovych Svitlana. Pedagogical principles as a defining factor in formation of professional competence of sport managers

The article analyzes the study of pedagogical principles for the formation of professional competence of future managers of physical culture and sports. Researched specific principles that will contribute to the effective development of the sports Manager as a personality and a specialist in higher educational institutions of Ukraine, which will be competitive on the domestic and international labour markets.

Key words: pedagogical principles, specific principles, professional competence, sport Manager, physical culture and sport.